

Висновки

Таким чином, реалізація принципу планомірності при державному регулюванні ринкової економіки забезпечується за допомогою методів стратегічного планування, програмування та проектування. Основу стратегічного планування як методу управління складає структурований за ієрархією перелік цивілізаційних цінностей, актуалізованих у даній державі на даний час, який транслюється зі стратегічної позиції Президентом і Верховною Радою України. Сутність методу програмування у даній системі складає трансформація стратегічних напрямів розвитку у програмні цілі, досягнення яких забезпечується онтологією програмних заходів, які спрямовуються у першу чергу на організацію та самоорганізацію різних видів діяльності. Матеріальне втілення досягнення цілей забезпечується на проектному рівні. В проектному полі державні інститути і комерційні структури організовані на виконання завдань з мінімальним ступенем свободи (рівень бізнес-проектів, адміністрування, господарської діяльності організації тощо).

Принциповою умовою ефективної роботи цієї системи є фіксація стратегічної, програмуючої і проектної позиції для кожного рівня.

В Україні існують лише окремі елементи такої системи, які не об'єднані у єдине ціле. Спроби це зробити за допомогою проекту закону «Про державне прогнозування та стратегічне планування» поки що не увінчалися успіхом через недостатню наукову розробку дослідженого питання.

Враховуючи вищезазначене, мету статті досягнуто.

Література

1. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / В.М. Геєць [та ін.]; ред. В.М. Геєць; НАН України, Інститут економіки та прогнозування. – К.: Наукова думка, 2008. – 384 с.

2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В.М. Геєць [та ін.]; ред. В.М. Геєць; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К.: Інститут економічного прогнозування НАН України. – К.: Фенікс, 2003. – 1008 с.

3. Економічна теорія. Політекономія / В.Д. Базилевич; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2010. – 494 с.

4. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку» // Відомості Верховної Ради України, 2000 р., №25, ст. 195.

5. Закон України «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №25, ст. 352.

6. Мальцев В.А. Государственное контрпрограммирование – стратегия выживания / В.А. Мальцев // Внешнеэкономические связи. – 2005. – Т. 14. – №2. – С. 60–67.

7. Мальцев В.А. Государственное программирование – проблема метода / В.А. Мальцев // Внешнеэкономические связи. – 2004. – Т. 9. – №9. – С. 24–27.

8. Мельник П. В. Економічна теорія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.В. Мельник, І.А. Максименко, Н.П. Мацелюх; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Чернівці: Прут, 2010. – 352 с.

9. Наливайченко С.П. Механізм планомірної трансформації перехідної економіки України в соціально орієнтовану / С.П. Наливайченко. – Сімф.: Таврія, 2001. – 351 с.

10. Онтология информационного общества в сети информационно-маркетинговых центров стран СНГ: организация электронного экономического взаимодействия [Электронный ресурс] / Рагушин Ю.А., Поленок С.П., Ткаченко С.Г. // professional.ru. – режим доступу: <http://www.c2n.info/registration/content/ua5743/pages/f33274.html>

11. Проект Закону України «Про державне прогнозування та стратегічне планування» [Електронний ресурс] / режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua:7777/pls/zweb_n/webproc2

І.Л. КРЕЩЕНКО,
аспірантка, НДЕІ

Аналіз причин, що спричиняють неефективне витрачання бюджетних коштів

У статті досліджені та виявлені основні причини неефективного використання бюджетних коштів. Для цього були проаналізовані бюджетні програми за період 2001–2010 років щодо ефективності їх виконання. Визначені стратегічні цілі підвищення ефективного використання бюджетних коштів.

Ключові слова: бюджетні кошти, бюджетні програми.

В статье исследованы и выявлены основные причины неэффективного использования бюджетных средств. С этой

целью были проанализированы бюджетные программы за 2001–2010 годы относительно эффективности их выполнения. Определены стратегические цели повышения эффективности использования бюджетных средств.

Ключевые слова: бюджетные средства, бюджетные программы.

It was investigated and identified the main causes of ineffective use of budgetary funds. The budgetary programs were analyzed for the period 2001–2010 regard-

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

ding their efficiency of budget spending for this purpose. The strategic objectives of improvement for the effective use of budget funds were defined.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні найбільш гостро постає питання економії бюджетних коштів, оскільки ефективне використання коштів є передумовою успіху діяльності як окремих підприємств, так і держави в цілому. Результати контрольних заходів, проведених органами державної контрольно-ревізійної служби, засвідчують факт збільшення порушень фінансово-бюджетної дисципліни в державі, негативної практики незаконного та нецільового використання державних ресурсів, збільшення бюджетних правопорушень, неефективного використання бюджетних коштів та державних ресурсів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед наукових досліджень вітчизняних учених, в яких висвітлено проблеми державного фінансового контролю та запропоновано шляхи покращення роботи Державної контрольно-ревізійної служби, заслуговують на увагу праці таких науковців, як А. Мамишева, І. Троцький, І. Стефанюк, В. Шевчук.

Мета статті полягає у визначенні основних проблем, які призводять до неефективного використання бюджетних коштів та державних ресурсів та наданні пропозицій відповідних пропозицій для зменшення та ліквідації цього явища.

Виклад основного матеріалу. Економічний розвиток держави тісно пов'язаний з контролем використання фінансових ресурсів на всіх стадіях як виділення, так і використання коштів. В ідеалі держава має створити та використовувати таку методику контролю за потоками фінансових ресурсів, яка б дозволила мати можливість користувачам не тільки законно й ефективно їх використовувати, а й заощаджувати.

Статистичні дані свідчать, що у 2010 році було виявлено порушення, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму понад 35,1 млрд. грн., що у 9,4 раза більше суми, виявленої у 2008 році (3,7 млрд. грн.).

Найбільш поширеними порушеннями фінансово-бюджетної дисципліни в державі залишаються:

– порушення вимог Бюджетного кодексу в частині нецільового використання бюджетних коштів – 73,9% (25,9

млрд. грн.), взяття до сплати зобов'язань понад затвержені асигнування, відволікання бюджетних коштів у довготривалу дебіторську заборгованість тощо;

– зайве витрачання бюджетних коштів унаслідок оплати завищених обсягів та вартості виконаних робіт і наданих послуг – 10,1% (3,5 млрд. грн.);

– витрачання бюджетних коштів на придбання меблів, обладнання, автотранспорту та інших матеріальних цінностей з перевищенням граничних нормативів, а також на утримання автотранспорту понад встановлені ліміти;

– незаконна передача державного та комунального майна суб'єктам недержавної форми власності;

– незастосування обов'язкових процедур державних закупівель;

– заниження вартості активів внаслідок непроведення індексацій, а також у результаті неоприбуткування придбаного майна та залишків товарно-матеріальних цінностей (рис. 1).

Причини встановлених упущених вигод та непродуктивних (зайвих) втрат відображені на рис. 2.

Більш детально треба розглянути діяльність Державної контрольно-ревізійної служби України (далі – ДКРСУ). Розвиток ДКРСУ можна поділити на кілька етапів, найважливіший з яких припадає на 2005–2006 роки. Він завершився прийняттям вагомих для організації контролю за державним майном законодавчих актів, згідно з якими до підконтрольних об'єктів державної контрольно-ревізійної служби віднесено підприємства та організації, які використовують державне та комунальне майно [3].

Але, незважаючи на зміни в законодавстві, виникає необхідність переглянути принципи діяльності контрольно-ревізійної служби та підходи до основних напрямів здійснення контролю, оскільки кількість контрольних заходів, що здійснюються ДКРСУ, збільшується, а усунення порушень належним чином не відбувається.

Очевидним є той факт, що система державного внутрішнього фінансового контролю потребує глобальної реформи. Першим кроком до цього стала розроблена Головним контрольно-ревізійним управлінням та затверджена урядом

Структура порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, виявлених органами державної контрольно-ревізійної служби за 2010 рік

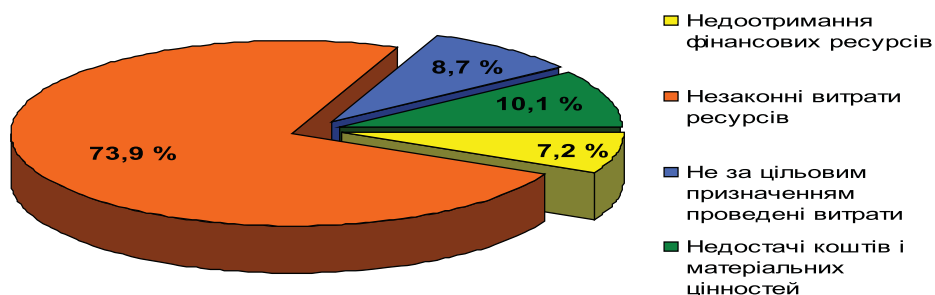

Рисунок. 1. Співвідношення зазначених порушень

Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю до 2015 року.

Євроінтеграційний напрям розвитку України та визначення у концепції як пріоритетної європейської складової реформування системи державного внутрішнього контролю. Вона передбачає запровадження в діяльності органів державного сектору систем внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, вимагає невідкладних дій Державної контрольно-ревізійної служби України щодо розвитку її нового напрямку діяльності – гармонізації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, а також перегляду підходів щодо інших основних напрямів діяльності.

Концепція передбачає розвиток внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту в усіх міністерствах і відомствах із покладанням функцій гармонізації на органи Державної контрольно-ревізійної служби та поступовим перетворенням Головного контрольно-ревізійного управління на орган боротьби із шахрайством у фінансовій сфері і сфері використання державного й комунального майна [7].

Відповідно до концепції в основі державного внутрішнього фінансового контролю лежить відповідальність за організацію внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в міністерстві, установі чи на підприємстві керівника відповідного суб'єкта господарювання державного сектору економіки. Підтримується така відповідальність через моніторинг дотримання посадовими особами стандартів управління фінансовими ресурсами.

Основними напрямками діяльності ДКРСУ в умовах реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю є гармонізація внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, централізованого внутрішнього аудиту та

інспектування. Необхідність збереження за контрольно-ревізійною службою цих трьох напрямів діяльності підтверджено європейськими експертами в ході реалізації проекту допомоги Європейського Союзу Twinning [10, с. 63].

Основною ціллю розвитку інспектування є підвищення його дієвості як інструменту виявлення і документування порушень, які мають ознаками шахрайства. Для цього насамперед необхідно скасувати норму, яка передбачає проведення планової виїзної перевірки підконтрольних установ тільки за умови, якщо їм не пізніше 10 днів буде надіслано письмове повідомлення про ревізію із зазначенням дати початку та закінчення контрольних заходів. Адже, отримавши таке повідомлення, керівники суб'єкта господарювання намагаються уникнути контрольного заходу різними способами. Наприклад, відправляють осіб, відповідальних за ведення фінансово-господарської діяльності, у відпустки; організують підпали, імітують крадіжки тощо [8, с. 7].

Вжиття таких заходів забезпечить співробітництво Головного контрольно-ревізійного управління з Європейською комісією боротьби із шахрайством (OLAF) та уповноваженими органами у країнах-членах Європейського Союзу із координації співробітництва з OLAF у питаннях боротьби із шахрайством (AFCOS). Місія OLAF полягає в тому, щоб захищати фінансові інтереси Європейського Союзу, його громадян та репутацію європейських установ. Для досягнення своїх цілей OLAF проводить розслідування шахрайства, корупції та іншої незаконної діяльності, яка порушує фінансові інтереси Європейського Союзу [10, с. 62].

Прикладом розвитку централізованого внутрішнього аудиту є запровадження у 2009 році постановою Уряду операційний аудит за оборотом фінансових і матеріальних ре-

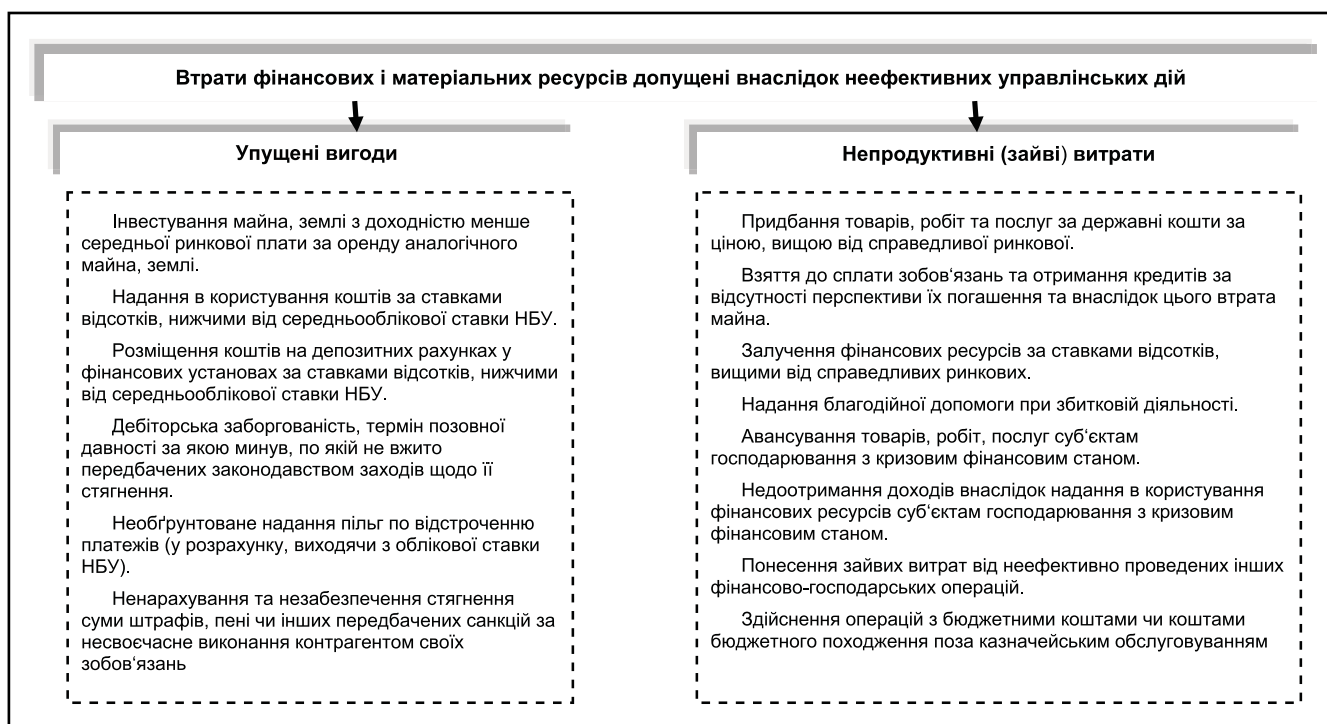

Рисунок. 2. Упущені вигоди та непродуктивні (зайві) витрати бюджетних коштів

сурсів на 42-х підприємствах—монополістах. Результати цього виду контролю показали його ефективність у попередженні фінансових порушень та зловживань. За липень—серпень 2009 року державні аудитори направили керівникам суб'єктів господарювання 166 повідомлень про виявлення ознак незаконного використання державних ресурсів на суму 800 мільйонів гривень [8, с. 9–10].

Також здійснюються заходи щодо попередження порушень у сфері закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. З огляду на динаміку й обсяги порушень потрібно ретельно досліджувати документацію суб'єкта стосовно закупівель. Відповідно до діючого законодавства органи Державної контрольно—ревізійної служби здійснюють контроль державних закупівель у ході контрольних заходів на певних об'єктах, що унеможливує попередження зловживань і порушень у цій сфері. Тому процедури закупівель слід перевіряти ще на стадії проведеного, доки державні кошти ще не було витрачено.

Результати контрольних заходів, що проведені органами державної контрольно—ревізійної служби, засвідчують факт збільшення порушень фінансово—бюджетної дисципліни в державі, продовження негативної практики незаконного та нецільового використання державних ресурсів, збільшення бюджетних правопорушень, неефективного використання бюджетних коштів та державних ресурсів.

У межах виконання завдання «Від виявлення порушень — до їх профілактики» органами ДКРС проведено системний аналіз результатів контролю на предмет встановлення основних причин допущення порушень фінансово—бюджетної дисципліни у відповідних сферах контролю та зловживань стосовно фінансових і матеріальних ресурсів держави, на підставі якого розроблено пропозиції щодо їх запобігання, в тому числі і шляхом внесення необхідних змін до нормативних документів.

Зокрема, запропоновано внести зміни до Бюджетного кодексу в частині уточнення визначення та відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів; чіткої регламентації питань фінансування установ одночасно за рахунок коштів різних бюджетів та порядку розміщення вільних коштів місцевих бюджетів.

З метою запобігання втраті державного та комунального майна запропоновано внести зміни до ряду законодавчих та нормативно—правових актів, що регулюють порядок його відчуження та використання.

З метою практичної реалізації пропозицій щодо підвищення рівня фінансово—бюджетної дисципліни в державі, в тому числі щодо усунення виявлених порушень, та підвищення ефективності використання державних активів, підготовлено та рішенням Урядового комітету з економічних питань від 08.01.2009 р. схвалено Заходи щодо запобігання порушенням фінансової дисципліни.

Реалізація заходів цього документа сприятиме профілактиці фінансових порушень шляхом усунення існуючих нерегульованих питань нормативного характеру, що спричиняють

зловживання з державними ресурсами чи нераціональному їх використанню, блокування в законодавчому полі потенційних можливостей розкрадань державних коштів та майна.

При аналізі питання виконання бюджетних програм та використання бюджетних коштів можна виділити декілька причин неефективного витрачання бюджетних коштів.

1. Через нечітке визначення цілей та результатів, яких необхідно було досягнути за кошти програми, відсутність зворотної звітності про кінцеві результати, головні розпорядники не прагнули досягти максимального ефекту за найнижчих витрат, тобто їх ефективність була незначною. Яскравим прикладом являється програма державного бюджету «Підготовка робітничих кадрів професійно—технічними навчальними закладами (ПТНЗ)», де було обрано кінцевою метою забезпечення випуску учнів ПТНЗ. Заплановане завдання МОН було виконано. Однак Законом «Про професійно—технічну освіту» для цієї галузі визначено і таке завдання як задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих та конкурентоспроможних на ринку праці робітниках, проте питанню працевлаштування підготовлених кадрів належної уваги не приділялося. Внаслідок наведеного до служби зайнятості звернулося понад 58 тис. випускників ПТНЗ, що становить більше 25% від кількості осіб, які приймаються щорічно на навчання за державним замовленням, на підготовку яких витрачено з державного бюджету 164 млн. грн. Реально перше робоче місце отримали лише 76% випускників ПТНЗ, а закріпитися на роботі змогли лише 55%. На виплату допомоги зазначеним випускникам, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття щомісячно має витратити близько 4,6 млн. грн.

2. До програм залучалась велика кількість виконавців або об'єктів фінансування, що призводило до розпорошення ресурсів у порівняно незначних сумах між ними, не забезпечуючи потрібну концентрацію ресурсів та негативно впливаючи на кінцевий результат. Так, фінансування великої кількості об'єктів державних централізованих капітальних вкладень без концентрації коштів на будовах з високим рівнем готовності призвело до збільшення об'єктів незавершеного будівництва на 30 відсотків.

3. У системі контролю практично не використовується обмін інформацією між різними державними органами, причетними до виконання бюджетних програм, відсутня достовірна база для планування, щодо наявних резервів поповнення доходної частини, тощо. Зокрема, відсутність єдиної бази реєстрації власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, як фізичних, так і юридичних осіб, невизначення в законодавчих актах єдиного контролюючого органу, який би відповідав за повноту та своєчасність надходжень податків і зборів, які пов'язані з формуванням дорожнього фонду, призвело до втрат місцевих бюджетів за перевірений період, розрахунково понад 2 млрд. грн., при спрямуванні яких у дорожню галузь можливо збу-

дувати 1400 км нових доріг чи провести ремонт понад 20 тис. км вже існуючих.

4. Результати аудитів, проведених Державною контрольно-ревізійною службою, засвідчили факти дублювання заходів, які фінансуються з державного бюджету, що призводить до розпорошення бюджетних коштів та неефективного їх витрачання. Це зауваження можна розглянути на таких прикладах, як:

- функціонування циркових підприємств, які на даний час фінансуються за чотирма бюджетними програмами: КПКВ 1801120 «Фінансова підтримка національних та державних художніх колективів, концертних і циркових організацій», КПКВ 1801150 «Поповнення експозицій музеїв та репертуарів театрів і концертних організацій», КПКВ 1801170 «Здійснення концертно-мистецьких та культурологічних загальнодержавних заходів і державна підтримка регіональних культурних ініціатив та аматорського мистецтва...», КПКВ 1801180 «Заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури системи Мінкультури». При цьому, фінансування цирків за КПКВ 1801150 «Поповнення експозицій музеїв та репертуарів театрів і концертних організацій» здійснювалося на постановку номерів, що фактично передбачено і програмою за КПКВ 1801120 «Фінансова підтримка національних та державних художніх колективів, концертних і циркових організацій», а саме створення та показ номерів та високопрофесійних концертних та циркових програм;

- функціонування театральних підприємств, фінансування яких здійснюється за трьома бюджетними програмами: КПКВ 1801110 «Фінансова підтримка національних театрів», КПКВ 1801150 «Поповнення експозицій музеїв та репертуарів театрів і концертних організацій» та КПКВ 1801180 «Заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури системи Мінкультури». При цьому, видатки на капітальний ремонт театрів передбачалися як за КПКВ 1801110, так і за КПКВ 1801180;

- функціонування бібліотечних закладів; які фінансуються за двома бюджетними програмами: КПКВ 1801190 «Бібліотечна справа» та за КПКВ 1801310 «Комплексні заходи з всебічного розвитку української мови», при цьому по обом програмам заклади забезпечуються книжковою продукцією;

- функціонування музейних закладів, фінансування яких здійснюється за КПКВ 1801200 «Музейна справа та виставкова діяльність», а також за 1801150 «Поповнення експозицій музеїв та репертуарів театрів і концертних організацій».

- функціонування закладів охорони здоров'я, які фінансуються за програмами по КПКВ 2301370 «Забезпечення медичних заходів по боротьбі з туберкульозом, профілактики та лікування СНІДу, лікування онкологічних хворих, в тому числі на умовах фінансового лізингу» та КПКВ 2301290 «Централізована закупівля рентгенологічного, діагностичного та іншого обладнання для закладів охорони здоров'я, в тому числі на умовах фінансового лізингу», за якими здійснюється придбання обладнання для закладів охорони здоров'я.

Крім цього, встановлено факти спрямування коштів бюджетної програми за КПКВ 1801310 «Комплексні заходи з всебічного розвитку української мови» на створення кінопродукції, що передбачається бюджетною програмою КПКВ 1801230 «Фінансова підтримка виготовлення і розповсюдження кінопродукції»;

- також встановлено факти дублювання видатків державного бюджету для фінансування бюджетних програм які проводяться через Мінагрополітики, та є спорідненими за своєю суттю, а саме: КПКВ 2801050 «Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері агропромислового комплексу, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів» та КПКВ 2801060 «Наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції» (КФКВ 0482).

Для посилення координації та уникнення дублювання наукових розробок, що здійснюються Мінагрополітики, на виконання зазначених бюджетних програм, та Національним аграрним університетом, на виконання бюджетної програми за КПКВ 2809030 «Прикладні розробки Національного аграрного університету у сфері сільськогосподарських наук» (КФКВ 0482) доцільно дану бюджетну програму реформувати та підпорядкувати Мінагрополітики.

5. Відповідно до ст. 7 Бюджетного кодексу України від 21.06.2001 р. №2542-III (зі змінами та доповненнями) одним із основних принципів бюджетної системи України є принцип обґрунтованості, що передбачає формування розрахунків як доходів, так і витрат бюджету на основі їх детального планування.

На сьогодні на державному рівні методика такого планування не затверджено.

6. Починаючи з 2002 року бюджетний процес в Україні здійснюється за програмно-цільовим методом, метою якого є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання.

Такий зв'язок простежується через ряд результативних показників, які відповідно до Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 р. №538-р, поділяються на показники затрат, продукту, ефективності та якості.

Відповідно до п. 8 Правил складання паспортів бюджетних програм, квартального та річного звіту про їх виконання, а також здійснення моніторингу та аналізу виконання бюджетних програм, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2002 р. №1098 (далі – Правила), показники затрат визначають обсяги та структуру ресурсів, які забезпечують виконання бюджетної програми та характеризують структуру її витрат. Виходячи з даного визначення, це мають бути показники фінансових, трудових, матеріальних та інформаційних ресурсів.

На етапі планування повинні визначатись показники продукту, які являють собою кількісні показники, закладені в основну розрахунок потреби в бюджетних коштах.

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Показники якості визначаються як сукупність властивостей, які характеризують досягнуті результати якості створеного продукту, що задовольняють споживача відповідно до їх призначення та відображають послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій у наданні послуг (товарів, робіт) споживачам за рахунок коштів бюджетної програми.

При проведенні державних фінансових аудитів бюджетних програм органи державної контрольно-ревізійної служби (далі – ДКРС) оцінюють стан їх виконання за результативними показниками паспортів, визначається проблемні місця неефективного витрачання бюджетних коштів, виявляються їх причини та недоліки адміністративної діяльності.

Практично кожне аудиторське дослідження засвідчує недостатність та недосконалість показників, необхідних для всебічної оцінки бюджетних програм. Головні розпорядники бюджетних коштів доволі формально ставляться до складання паспортів, через що органи ДКРС постійно надають їм пропозиції щодо перегляду результативних показників.

Так, за наслідками аудиторського дослідження ефективності використання коштів на виконання Програми запобігання і ліквідації проявів захворювання великої рогатої худоби на губчастоподібну енцефалопатію та інших пріонних інфекцій на території України на 2001–2010 роки запропоновано внести зміни до Паспорту бюджетної програми, передбачивши в ньому додатковий показник якості: рівень захворюваності тварин заразними хворобами в порівнянні з минулим роком

7. Для посилення результативності виконання бюджетної програми зусилля необхідно спрямувати на створення системи контролю й управління, яка б посилювала економічне мислення та фінансову відповідальність на всіх рівнях.

Основу розробки бюджетної програми повинен складати розподіл діяльності за програмами і визначення завдань для різних міністерств. Вказане передбачає визначення цілей для кожної програми і міністерства. Ця діяльність має доповнюватись відповідним кошторисом використання бюджетних коштів.

Визначення результативних показників бюджетної програми та базових результативних показників сприятиме значному полегшенню роботи головних розпорядників бюджетних коштів при розробці паспортів бюджетних програм та підвищенню дієвості контролю за станом їх виконання.

Оптимізація фінансових витрат на забезпечення виконання бюджетних програм повинно здійснюватися шляхом підвищення ефективності використання наявних можливостей, а планування та виконання кожної бюджетної програми повинно здійснюватись із дотриманням таких принципів як економічність, ефективність та результативність.

Залежно від напрямів, що виконуються в рамках бюджетної програми, її ефективність можна визначити за трьома аспектами:

– економічність, тобто витрати ресурсів на одиницю показника продукту;

– ефективність (співвідношення між продуктом та ресурсами);

– результативність, тобто досягнення передбаченої мети.

Незважаючи на те, що кожна бюджетна програма спрямована на досягнення певної мети і завдань, а отже – на визначений кінцевий результат, практично всі головні розпорядники коштів державного бюджету при складанні паспортів бюджетних програм визначають ефективність як середні витрати бюджетних коштів на одиницю показника продукту, тобто з точки зору економності. Проте економія бюджетних коштів не є головною метою бюджетних програм.

Основним індикатором ефективності бюджетної програми є її результативність.

Зокрема, при реалізації державної політики результативною буде вважатись та бюджетна програма, при виконанні якої досягаються цілі і завдання державних цільових програм у певних сферах та галузях економіки.

Наприклад, Комплексна програма забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 р. №905, спрямована на підвищення рівня забезпеченості загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін, а також розроблення комплексів програмно-методичного забезпечення для використання сучасних технічних засобів навчання. Кінцевим результатом за період її дії є стовідсоткове забезпечення відповідних освітніх закладів засобами навчання, а щорічні бюджетні програми являють собою коротко-строкові плани виконання загальнодержавної програми.

У такому випадку базовими показниками продукту бюджетної програми можна вважати кількість закуплених засобів навчання та розроблених програмних комплексів, а показниками результативності – кількість загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, забезпечених сучасними технічними засобами навчання у відповідному році.

Визначення показників результативності бюджетних програм, пов'язаних з реалізацією державної політики, дещо ускладнює декларативний характер самих загальнодержавних програм, невизначеність їх результативних показників та реальної потреби в коштах, нечіткий розподіл обов'язків між учасниками.

Таким чином, визначення показників ефективності є найбільш складним і проблемним заходом, який потребує не лише розробки їх базового переліку, а й алгоритмів розрахунку, відсутність яких може спричинити багатозначність трактування змісту таких показників.

При цьому проведені аудиторські дослідження підтверджують факти невідповідності окремих бюджетних програм, зокрема вищеназваної Програми запобігання і ліквідації проявів захворювання великої рогатої худоби на губчасто-

подібну енцефалопатію та інших пріонних інфекцій на території України на 2001–2010 роки вимогам Закону України «Про державні цільові програми».

Тому перш ніж починати розробку базових результативних показників ефективності, зокрема результативності, слід переглянути існуючі державні цільові програми на предмет відповідності Закону України «Про державні цільові програми».

З метою подальшої економії бюджетних коштів при реалізації бюджетних програм пропонується:

1. Розробити методику формування розрахунків доходів та витрат бюджету.

2. Розробити єдине стандартизоване програмне забезпечення для аналізу бюджетних програм, яке буде сприяти усуненню фактів дублювання їх завдань та перевіряти їх відповідність вимогам Закону України «Про державні цільові програми».

3. Провести моніторинг затверджених бюджетних програм з метою виявлення фактів дублювання бюджетних програм і здійснити їх скасування або об'єднання.

Висновки

З вище викладеного можна зробити висновок, що головні напрямки розвитку та удосконалення системи державного фінансового контролю залежать від його якості на всіх його етапах і своєчасності адекватного реагування фінансових органів та органів влади на результати подальшого контролю, тобто на виявлені факти нецільового і неефективного використання бюджетних коштів шляхом ужиття заходів для відшкодування незаконних витрат, регулювання обсягів фінансування і приведення у відповідність із нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетний процес.

Література

1. Дрозд І.К. Державний фінансовий контроль: [навч. посібник] / І.К. Дрозд, В.О. Шевчук. – К.: Імекс, 2007. – 303 с.

2. Жесан В. Зміни пріоритетів контролю: перші результати / В. Жесан // Фінансовий контроль. – 2009. – №5. – С. 16.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна [Електронний ресурс]: закон України: [прийнято ВР 15 грудня 2005 року №3202-IV]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3202-15>.

4. Звіт про результати діяльності органів державної контролюючої ревізійної служби за січень – вересень 2007 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article>

5. Звіт про результати діяльності органів державної контролюючої ревізійної служби за січень – вересень 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article>

6. Звіт про результати діяльності органів державної контролюючої ревізійної служби за січень – вересень 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article>

7. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на 2008–2015 роки: [затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2008 №1347-р] // Офіційний вісник України. – 2008. – №82.

8. Стефанюк І.Б. Нова парадигма розвитку державної контролюючої ревізійної служби / І.Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2009. – №9. – С. 3–12.

9. Стратегія розвитку державної контролюючої ревізійної служби на період до 2015 року [Електронний ресурс]: [затв. наказом Головного контролюючого ревізійного управління України від 06.03.2009р. №46]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/53242>

10. Трощій І. Європейський досвід боротьби з фінансовим шахрайством / І. Трощій // Фінансовий контроль. – 2009. – №1. – С. 62–65.

О.В. ПАНАСЮК,

аспірант, ст. викладач, Національний університет Державної податкової служби України

Проблеми та перспективи застосування спрощеної системи оподаткування в Україні

У статті розкривається сутність та об'єктивна необхідність використання спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва, визначаються проблеми та перспективи застосування цієї системи в Україні.

Ключові слова: суб'єкти підприємництва, мале підприємство, податки, система оподаткування, спрощена система оподаткування.

В статье раскрывается суть и объективная необходимость использования упрощенной системы налогообложения для субъектов малого предпринимательства, определяются проблемы и перспективы применения этой системы в Украине.

Ключевые слова: субъекты предпринимательства, малое предпринимательство, налоги, система налогообложения, упрощенная система налогообложения.